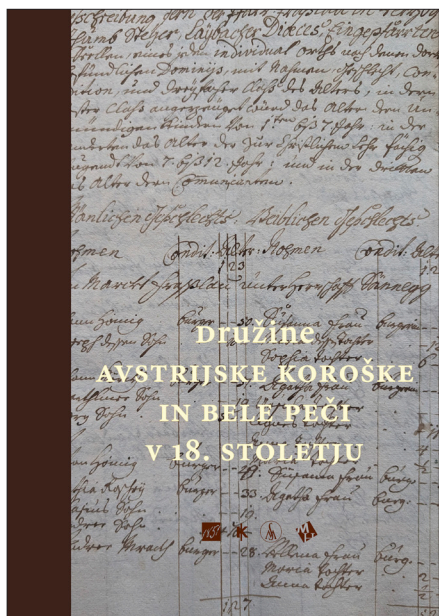

1851

CELJSKA MOHORJEVA DRUŽBA

— Prva slovenska založba —

DRUŽINE AVSTRIJSKE KOROŠKE IN BELE PEČI V 18. STOLETJU

Nismo številke, smo ljudje

Leta 1754 je cesarica Marija Terezija odredila štetje in popis prebivalstva za celotno avstrijsko cesarstvo. Te izvirne dokumente prvega popisa prebivalstva na današnjem slovenskem ozemlju hrani Nadškofijski arhiv v Ljubljani, t. i. Kapiteljski arhiv. Pričujoča šesta knjiga vsebuje devet prepisov z območja današnje Avstrije in Italije: Bela Peč (Weissenfels, Fusine), Šentrupert pri Beljaku (Maria Landskron, St. Ruprecht bei Villach), Sv. Nikolaj pri Beljaku (Villach-St. Nikolai), Skočidol (Gottestal), Lipa (Lind ob Velden), Dvor (Kranzlhofen), Vogrče (Rinkenberg), Pliberk (Bleiburg), Šmihel nad Pliberkom (St. Michael ob Bleiburg).

V Kapiteljskem arhivu je z na novo odkritim popisom župnijskega arhiva v Braslovčah sedaj ohranjenih 75 izvirnikov rokopisnih pol po župnijah iz leta 1754. Izvirne popisne pole so za uporabnike težko razumljive, rokopisi so v velikem številu primerov slabo berljivi, mnogi zapisi so v gotici. Da bi to dragoceno kulturnozgodovinsko pričevanje o naših prednikih z njihovimi imeni in priimki in z osnovnimi podatki o njihovem življenju postali v vsem razumljivi obliki dostopni širšemu krogu, je izkušeni poznavalec rokopisnih arhivskih gradiv arhivar mag. Tone Krampač pripravil transkripcijo, vzorno in dosledno po izvirnem zapisu, tudi z nespremenjenimi občasnimi pisnimi pomotami takratnih popisovalcev.

Leta 2016 je tako izšla obširna publikacija *Gorenjske družine v 18. stoletju*, ki ji je leta 2018 sledila knjiga *Ljubljanske družine v 18. stoletju*, leta 2020 *Notranske družine v 18. stoletju*, 2021 *Družine v 18. stoletju od Doba do Šentjerneja*, leta 2022 *Koroške družine v 18. stoletju*, sedaj je pred nami šesta knjiga.

Opozoriti velja, da je bilo območje takratnih župnij (leta 1754) v številnih primerih večje od današnjega območja sedanjih župnij z istim imenom. V vmesnem obdobju so zlasti na območju nekdanjih velikih župnij, ki so veljale za prafare, nastale nove župnije. Zato je območje popisa iz leta

Podatki o knjigi

- Naslov: Družine avstrijske Koroške in Bele Peči v 18. stoletju
- Uredila in spremno besedo napisala: mag. Breda Sturm
- Transkribiral: mag. Tone Krampač
- Uvodna razprava: dr. Stane Granda
- Zemljevid: Mateja Rihtaršič
- Prevod v nemščino: Andrea Haberl Zemljč
- Format: 210 mm x 297 mm
- Vezava: trda
- Število strani: 382
- ISBN: 978-961-278-729-5 (Celjska Mohorjeva družba), 978-3-7086-1351-2 (Mohorjeva družba v Celovcu)
- Cena: 59,50 EUR
- Sozaložniki: Celjska Mohorjeva družba, Inštitut Karantanija, Založba Slovenska matica, Mohorjeva družba v Celovcu

Kontakt

Uredništvo

T 03 426 48 00

urednistvo@celjska-mohorjeva.si

1754 večje od območja sedanjih župnij z istim imenom. Obsega namreč tudi vse novonastale župnije na ozemlju nekdanjih župnij.

Mag. Tone Krampač je poleg transkripcije opravil tudi identifikacijo slovenskih krajevnih imen in gospostev in sestavil pregledni seznam gospostev, seznam in kazalo slovenskih krajevnih imen, ki so razvrščeni najprej po župnijah, nato pa po abecedi za celotno knjigo, ter krajši priročni slovarček najpogostejših latinskih in nemških izrazov, kar bralcu olajša razumevanje besedila. Zgodovinar dr. Stane Granda je o popisu družin avstrijske Koroške in Bele Peči napisal poglobljeno primerjalno študijo.

Dolg pobudniku in uredniku te zbirke, zasl. prof. dr. Lovru Šturmu (1938–2021), ostaja še 23 neprepisanih izvirnih popisov prebivalstva z območja štajerskega vikariata ljubljanske škofije, v naslednjih letih namenjenih zadnji knjigi, *Štajerske družine v 18. stoletju*.

Odlomek iz knjige

Knjiga prinaša torej podatke ljudskega štetja iz leta 1754 za fare Šentrupert pri Beljaku s 1185 dušami, sv. Nikolaj pri Beljaku s 1007, Skočidol s 791 farani, Lipa s 638, Dvor s 1244, Vogrče z 227, Pliberk s 4199 in Šmihel nad Pliberkom s 1928 prebivalci. Ne predstavljajo enotnih razmer, ampak so znotraj dežele med zahodnimi delom okoli Beljaka in vzhodnim delom okoli Pliberka precejšnje razlike. Župnije so si med seboj zelo različne. Razmerje med številom popisa faranov v najmanjši in največji fari je skoraj 1: 20. Tudi popisi so dokaj različni. Večina ima tabelaren prikaz z ločitvijo po spolu in po starostnih kategorijah. Tudi pri tistih, ki tega nimajo, je bil namen vladarice dosežen. Prvi so popisovali že januarja 1754, preden so izšla nadaljnja navodila. Upoštevali so tista navodila, ki veljajo za cerkveno štetje. Praviloma so popisovali družinske skupnosti v najširšem smislu besede ali bolje prebivalce hiš po vaseh in pod katera gospostva spadajo. Poleg župnijskih knjig so očitno imeli na voljo še nekatere podlage deželskih sodišč. Skoraj gotovo so dokumenti, ki jih imamo pred seboj, izdelek župnijske pisarne na podlagi neohranjenega pramateriala, saj je le tako mogoče razumeti kvaliteto popisov, ki so verjetno nastali na podlagi zaslišanj hišnih gospodarjev. Nekateri od njih niso poznali priimkov svojih hlapcev. Redko jih navajajo. Oznake gospod, gospa, žena, soproga so zelo neenotne. Dokaj dosledni so pri navajanju meščanskega stanu.

/.../

Socialna in ekonomska vprašanja, ki jih sproža popis prebivalstva iz leta 1754 za Koroško, niso enaka za vso deželo, še manj so primerljiva s štajerskimi in kranjskimi. Tudi če v popisu ne iščemo prednikov, nam odpira toliko vprašanj, da pogosto onemimo. Vsaka popisana vas zasluži, zlasti v kombinaciji z drugimi viri, tudi franciscejski kataster pride prav, izčrpno ločeno razpravo. Bogastvo popisa leta 1754 ni v številu prebivalstva, ampak v neobremenjenem vpogledu v čase pred skoraj 300 leti.

(Iz uvodne razprave dr. Staneta Grande)